

1978 Yılı Programı Karşısında Sosyal Güvenlik Uygulaması

Yazı : 28 (Ağustos 1978)

Tankut CENTEL
İstanbul Hukuk Fakültesi
İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Asistanı

Giriş.

1978 Yılı Programı (1), sosyal güvenlik uygulamasına ilişkin sorunlara, bu alandaki gelişme ve önlemleri ele alarak yaklaşmaktadır. Gerçekten, Program'ın "sosyal alandaki gelişmeler" başlığını taşıyan dördüncü bölümünde sosyal güvenliğe ilişkin gelişmeler anlatılmakta; aynı bölümün "refah dağılımı" başlığını taşıyan alt bölümü içinde ise, "sosyal sigorta programı" ile "sosyal hizmet programları" ayrımı yapılarak, ilgili veriler ayrıntılı biçimde getirilmekte ve daha sonra da, sosyal güvenlik önlemleri sıralanmaktadır.

Çağdaş sosyal güvenlik sistemlerinin gelişme çizgisinin, sosyal güvenlik yardımlarının tek bir örgütçe ve tekdüzen biçimde toplumun tüm bireylerine sunulmasını gerçekleştirme yönünde olduğu, günümüzde gözlemlenen bir olgudur (2). Program'ın da, gerek verileri sergilerken izlediği geçmiş uygulamadaki olumsuz yanlar ve gerekse önerdiği sosyal güvenlik önlemleri açısından, anılan gelişim sürecini izleme çabası içinde olduğu söylenmek gerekir.

Aşağıda, sosyal güvenlik uygulaması konusunda Program'daki sosyal güvenliğe ilişkin gelişme ve önlemler belirtildikten sonra, getirilen yaklaşımın genel bir değerlendirmesi yapılarak, olası çözüm yolları üzerinde durulacaktır. Bu çalışmada, Program'da önerilen önlemlerin, 1978 yılının ilk altı ayına ilişkin sosyal güvenlik uygulamasıyla karşılaştırılacağı; ancak, bu karşılaştırmanın anılan ilk altı aylık süreçle sınırlı kalacağı ise, belirtilmesi gerekli bir diğer konudur.

I — Türk sosyal güvenlik sistemindeki gelişmeler.

1 — Sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması ereği.

Program, sosyal güvenlikte asıl ereğin "halen sosyal güvencelere sahip olanlardan çok, tüm nüfus ve özel ilgiye muhtaç gruplara yayılmak" (N. 682)

olduğunu belirterek, temelde sosyal güvenliğin toplum içinde yaygınlaştırılmasını amaçladığını göstermektedir. Netekim, ayrıca sosyal güvenlik alanında gerçekleştirilen gelişmelerin, genellikle esasen sosyal güvenliği olan kesime ek yardımlar getirici yönde olduğu ve halen büyük bir kesimin sosyal güvenlikten yoksun bulunduğu da açıklanmaktadır (N. 684).

Gerçekten, Program'ın verilerine göre toplam sigortalı sayısı, 1977 yılı sonunda 4,3 milyondur. Bunun 2,2 milyonu Sosyal Sigortalar Kurumu'na, 1,1 milyonu Emekli Sandığı'na, 950.000'i Bağ-Kur'a ve 65.000 sigortalı da özel banka ve sigorta sandıklarına bağlıdır. Toplam sigortalı sayısının, 1978 yılı sonunda 4,7 milyonu bulması olasıdır. Buna göre, sosyal sigortalı sayısındaki artış, yılda % 8-10 dolayında olmaktadır. Bu durum, sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması ereği karşısında, oldukça küçük bir gelişmeyi vurgulamaktadır. Toplam sosyal sigortalıların iktisaden faal nüfusa oranı ise % 28,1; toplam maaş ve ücretlilere oranı da % 67'dir (N. 687-689).

Sosyal yardımlara gelince, bunlardaki olumlu bir gelişmeyi gözden kaçırmamak gerekir. 2022 sayılı yasayla getirilen muhtaç kimselere aylık bağlanmasına ilişkin düzenleme, temelden dağınık bir görünümde bulunan sosyal güvenlik sistemimizi daha da karıştırmış ve girişilen faaliyetlerin temel bir siyaset ve sisteme dayanmayışı karşısında, sosyal yardım uygulaması dağılmıştı. Sosyal sigortalar uygulamasının ülkede yaygın olmayışının bir türevi olarak, bütçeye önemli bir yük getirilmişti. Bütçeye getirilen bu yükün, katsayıyı arttırma uygulamasıyla gündün güne çoğaldığı görüldü. Ancak, sosyal güvenlik sistemindeki bozukluğu, sosyal güvenlikten yoksun yaşlılar ile sakatlara çektirmek, yerinde bulunamazdı. Netekim, 2022 sayılı yasayla sosyal güvenlikten yoksun yaşlılar ile sakatlara gelir sağlanıl-

masını öngören olumlu bir adım atılmış, Aralık 1977 ye dek 403.000 kişiye maaş bağlanmış ve 3,5 milyar TL. ödenmiştir. 1978 yılında maaş bağlanacakların sayısının 1 milyonu bulacağı ve saptanan yeni kat-sayıyla 8,9 milyar TL'na gereksinme duyulması o-lasıdır (N. 693).

Bu olumlu gelişmeye karşın, korunmaya muh-taç 1,6 milyon çocuğa karşılık 22 bakımevinde 3,700 dolayında çocuğa bakılmaktadır (N. 698). Söz konu-su çocukların 0-6 yaş grubunda oldukları da, buna ek olarak düşünüldüğünde, %2'lik bir oranın anla-mı daha da büyüyecektir. 7-18 yaş grubundaki 2,2 milyon korunacak çocuğa karşılık ise, sadece 91 kuruluşta 16.000 dolayında çocuk bakılıp yetiştirilerek topluma kazandırılmak istenmektedir (N. 698). Burada söz konusu olan %7'lik oran da, oldukça bü-yük olup; sosyal yardım uygulamasının, yaygın ol-madığını göstermektedir. Bakıma muhtaç yaşlılara gelince; 65+ yaş grubunda bulunan 1,8 milyon kişi-den 490.000'inin "uzun ve kısa kalıslı bakıma, re-habilitasyona, geriatrik korunmaya muhtac" olduğu saptanmıştır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile belediyeler ve diğer bazı kuruluşlarda ise, 3.920 yaş-lıya yardımda bulunmaktadır (N. 699). Görüldüğü üzere, kamu kaynaklarından sosyal yardımlara ay-rılan fonlar, ilgili kişilere sosyal güvenlik sağlama-da yeterli olmaktan oldukça uzaktadır.

2 — Birleştirilmiş tek bir sosyal güvenlik örgütü ereği.

Sosyal güvenlik örgütleri, ülkemizde dağınık görünümlüdür. Bunların tek bir çatı altında toplanarak, sosyal güvenliğin birleştirilmiş tek bir kamu kuruluşunca sağlanmasına çalışılması gerekmektedir. Program da aynı gereği dile getirmekte ve özel olarak da, özel banka ve sigorta sandıklarının, "üye-lerine uyguladığı farklı ve devamlı olmayan norm-ların güvenceli hale getirilmesi ve bunların giderek artan toplam sosyal fonlarının plan ilkelerine göre kullanımının sağlanması amacıyla Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlanması'nın önemini sürdürdüğünü belirtmektedir (N. 688).

Bilindiği üzere, 11.5.1976 gün ve 1992 sayılı ya-sanın 3. maddesiyle Sosyal Sigortalar Kanunu'na ek-lenen Ek 1. madde hükmüyle, "bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, borsalar ve bunların oluşturdukları birlikler personelinin sakat-lık, yaşlılık ve ölümlerinde yardım yapmak üzere kurulmuş sandıklar"ın Sosyal Sigortalar Kurumu'na geçmesi öngörülmüştü. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı döneminden başlayan çalışmalar doğrultusun-da gerçekleştirilen bu düzenleme (3), Anayasa Mah-kemesi'nin 25.1.1977 gün ve 1976-36/2 sayılı ka-rarıyla (RG. 9.5.1977 - No. 15932, sh. 21-40) iptal edilmiştir. Ancak, söz konusu sandıkların gösterdi-

ği tehlike ve sakıncalar, ortadan kalkmış değildir. Program'ın bu konuya değinmesi, ancak bu san-dıkların "Sosyal Sigortalar Kurumu'na geçirilmesi" yerine "Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlanması" anlatımını seçmiş olması anlamlıdır.

3 — Tekdüzen bir korumanın sağlanması ereği.

Sosyal güvenlik örgütlerinin tek bir kuruluşta toplanması yanında, bu çeşitli örgütlerin sağladık-ları korumanın değişik oluşu da, güncelliğini sür-dürmektedir. Program da aynı konuya değinerek "sosyal güvenlik örgütleri tarafından uygulanan fark-lı normların tek bir ulusal standart haline getiril-mesi"nin gerçekleştirilemediğini (N. 695) vurgula-maktadır.

Ülkemizde, tekdüzen bir korumanın sağlana-mamış olmasının nedenlerini, sosyal güvenlik sis-teminin dağınık görünümünde bulabiliriz. Gerçekten özellikle sosyal sigortalar uygulamasında üç sosyal güvenlik örgütünün (Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur, Emekli Sandığı'nın) varoluşu ve bu uygu-lamanın temel bir siyaset ve sisteme dayandırılmak-sızın sürdürülüşü karşısında, tekdüzen bir koruma-dan söz edilmemektedir. Netekim Program da, "sos-yal güvenliğin bütünleşmiş bir politika"yla (N. 683) yürütülmesinin gerçekleştirilemediğini belirtmekte-dir.

II — Program'ın öngördüğü sosyal güvenlik önlemleri.

Program'ın öngördüğü sosyal güvenlik önlem-leri, sosyal sigorta ile sosyal yardım uygulamala-rında karşılaşılan aksaklıkların ortadan kaldırılma-sını amaçlamaktadır. Söz konusu önlemler, sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması konusunda, gerek ya-tay ve gerekse dikey yöndeki gelişmeleri öngörür niteliktedir.

1 — Sosyal sigortalar uygulamasına ilişkin sosyal güvenlik önlemleri.

Yatay yöndeki gelişmeleri öngören sosyal gü-venlik önlemleri olarak, temelde sosyal güvenliğin nüfusun tümünü kapsamaya öngörülmektedir. Bu-nun için de, "yasal olarak sosyal sigorta kapsamın-da olduğu halde, sosyal sigorta kuruluşlarına gir-meyenler, film, güzel sanatlar mensupları, yazarlar düşünürler, kapsam dışı kalmış tüm sporcular, köy imamı, bekçi ve kâtipler, ev hizmetlileri ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 128. maddesinde belirtilenlerin en kısa sürede sosyal sigorta-lar kapsamına alınma"larının (N. 702-1 a) sağlan-ması öngörülmektedir.

Köy imam, bekçi ve kâtiplerinin sosyal güven-liği, yasal düzenlemeye gereksinme duyulmaksızın, Yargıtay kararları uyarınca sağlanmaktadır. Ger-

çekten Yargıtay, 1977 yılı ve devamında verdiği kararlarla (4) söz konusu kişilere, sosyal sigortalardan yararlanma olanağı sağlamış durumdadır. Buna göre, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un 21. maddesine göre işe alınan ve ücreti köy bütçesinden karşılanan köy imamları, Sosyal Sigortalar Kurumu'na; Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kadrolu olarak çalıştırılan köy imamları ise, Emekli Sandığı'na bağlı olacaktırlar.

11.8.1977 gün ve 2100 sayılı "506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 3. Maddesinin Bazı Fıkralarının Değiştirilmesi Hakkında Kanun" (RG. 24.8.1977 - No. 16037), ev hizmetlerinde çalışanların bir bölümüne, 24.11.1977 gününden başlamak üzere, sosyal sigortalardan yararlanma olanağı sağlamaktadır. Gerçekten, söz konusu yasaya göre, "ücretle ve sürekli olarak" ev hizmetlerinde çalışanlar, sigortalı sayılacaktır. Bu durumda; "hizmetçi, ahretlik, bacı, besleme, kalfa, halayık, yamak, yanaşma, tutma, evdeci, dadı, sütanne, sütnine, uşak, bahçıvan, mürebbiye, kapıcı, vb." gibi ilginç adlar altında çalıştırılan, ancak aynı kategoriden işleri yapan kişilere, sosyal sigortalardan yararlanma olanağı açılmıştır (5). 1978 Yılı Programı karşısında ise; sosyal güvenlik uygulamasının, sözü edilen kişiler dışındaki (yani, "ücretle ve sürekli olarak" çalıştırılmayan) ev hizmetlilerini sosyal sigortalar kapsamına alması gerekmektedir.

Program'da "1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 128. maddesinde belirtilenler" in sosyal sigorta kapsamına alınmaları gereğinden söz edilmektedir. Burada söz konusu olan kişiler, genelev kadınları ile genelevlerde hizmetçi, odacı ve kahveci olarak çalışanlardır. Ancak, bunlardan genelevlerde hizmetçi, odacı ve kahveci olarak hizmet sözleşmesiyle çalışanlar, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun 29.5.1974 gün ve 1741 sayılı genelgesiyle, sigortalı sayılmışlardır.

Genelev kadınlarına gelince, Program'ın bu konudaki tutumunu eleştirmek olanaklıdır. Şöyle ki; sosyal güvenliğin yaygınlaşması ve giderek toplum nüfusunun tümünü kapsaması, genelev kadınlarının sosyal sigortalardan yararlandırılacağı sonucunu içermemektedir. Fuhşla mücadele ve genelev kadınlarının gerçek sosyal güvenliğe kavuşturulmalarına ilişkin araçlar, devletin genelev işletenleri koruyucu ve fuhşu meşrulaştırıcı görünümünden kurtarılmasına yönelik olmalıdır. Toplum tortusu genelev kadınlarının kurtuluşu ve topluma kazandırılmalarında, genelev kurumunun kaldırılması için zorunlu koşulların sağlanması mücadelesi yürütülmelidir; sosyal güvenlik perdesi altında, fuhşun kurumlaşmasına hizmet değil (6).

Yasal olarak sosyal sigorta kapsamında olmasına karşın, sosyal sigorta kuruluşlarına girmemişler için, 1978 Yılı Programı karşısında, gerekli idari önlemlerin alınması gerekmektedir (7). Ancak, bu konuda Program'ın, açık ve belirli bir çözümü getirdiği de söylenemez.

"Tarım sektöründe, özellikle kendi hesabına çalışanların ve ücretsiz aile işçilerinin sosyal güvencelere kavuşturulmalarına ilişkin hazırlık çalışmalarına" başlanacağı (N. 702 - 1 b), Program'da yer alan diğer bir konudur. Bu konuya ilişkin olmak üzere, Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın halen Bakanlar Kurulu'na sunmaya çalıştığı ve "1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına ve Bu Kanuna Ek ve Geçici Maddeler Ekleneğine Dair Kanun Tasarısı" adlı bir hazırlık çalışması bulunmaktadır. Söz konusu tasarının 33. maddesi, isteğe bağlı sigortayı yeniden düzenlemektedir. İsteğe bağlı sigortaya ilişkin bu yeni düzenleme önerisi, Program'ın öngördüğü biçimde ve tarım sektöründe bağımsız çalışanlar ile "ücretsiz aile işçileri"ni kapsar genişliktedir.

Program'da ayrıca, "yurt dışındaki Türk vatandaşlarının ve özellikle çalışanların sosyal güvenlik haklarını güçlendirip, geliştirecek girişim" in sürdürüleceği (N. 702-7) belirtilmektedir. Söz konusu girişimlerin, yasalaşan bir tasarıyla sonuçlandığı görülmektedir. Gerçekten, 30.5.1978 gün ve 2147 sayılı "Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun" (RG. 7.6.1978 - No. 16309); yurt dışında çalışan Türk işçilerinin, yurt dışında geçen ve belgelenen çalışma sürelerinin, sigortalılık sürelerine sayılması olanağını sağlamaktadır.

Program'da, dikey yöndeki gelişmeleri öngören sosyal güvenlik önlemleri olarak, İYAK ve MEYAK gibi ek sosyal güvenlik sağlayıcı kuruluşların "kısa sürede geliştirileceği" (N. 837-7) belirtilmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun, 1327 sayılı yasanın 67. maddesiyle değiştirilen 190. maddesi, "devlet memurlarının ek sosyal sigorta konut, dinlenme kampları ve diğer ihtiyaçlarını karşılamakta yardımcı olmak, tasarruflarını yurt kalkınmasına yararlı olacak verimli sahalarda değerlendirmek üzere", "Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu" nun kurulmasını emretmişti Yaklaşık 900.000 memurdan 8 yıldır alınan %5 MEYAK kesintilerine karşın, bu konuda bir yasanın çıkarıldığı görülmemiştir. Üstelik, geçenlerde bir memur derneğinin başkanının kamuoyuna yaptığı açıklamada, "MEYAK için kesilen 7 milyarın Merkez Bankası'ndaki fonda bulun-

madığı" (8) yereldi. Ayrıca Millet Meclisi'nin 3.1.1978 gün ve 657 sayılı kararıyla (RG. 14.1.1978 - No. 16169) MEYAK konusunda bir Meclis Araştırma Komisyonunun kurulması ve araştırma yapması kararlaştırılmıştır. Geçtiğimiz günlerde ise, "MEYAK Yasa Tasarısı"nın Bakanlar Kurulu'na sunulduğu, Maliye Bakanı'nca açıklanmıştır (9).

Ayrıca Program'da, "tüm emekli, dul, yetim aylıkları geçinme ve yaşam standartlarını izleyecek yeterli refah koşulları sağlayacak biçimde atılacaktır" (N. 702-3) denilmektedir. Konuyla ilgili olarak uygulamada, 9.6.1978 gün ve 7/15751 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla "Malûllük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortalarıyla, İşkazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortasından Aylık ve Gelir Alanlara Avans Verilmesine Dair Karar" yürürlüğe konmuştur (RG. 24.6.1978 - No. 16326). Ayrıca, 15.6.1978 gün ve 2149 sayılı "5453 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 68 nci Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun"la (RG. 21.6.1978 - No. 16323), dul ve yetim aylıkları arttırılmıştır. Buna koşut olarak, 15.6.1978 gün 2150 sayılı "Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Alanların Aylıklarının Yükseltilmesi Hakkında Kanun"la (RG. 21.6.1978 - No. 1323), vatani hizmet görmüş kimselere yapılan sosyal yardım uygulaması, 1.3.1978 gününden başlamak üzere niceliksel gelişmeye bağlı kılınmıştır.

Diğer yandan, Program'da "sosyal güvenliğin yaygınlaşması çabalarında yeni kurumların yaratılmasından kesinlikle kaçınılacak, mevcut sosyal güvenlik kuruluşları Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın çatısı altında" (N. 702-2) birleştirilecek, denilmektedir. Halen, üç ayrı sosyal sigorta örgütünün bulunması ve de üstelik, bunlardan Emekli Sandığı'nın Maliye Bakanlığı'na bağlı oluşu karşısında, sosyal güvenlik kuruluşlarının tek bir çatı altında toplanması sorunu, sosyal sigortalar uygulaması açısından daha büyük bir önem taşımaktadır.

2 — Sosyal yardım uygulamasına ilişkin sosyal güvenlik önlemleri.

Program'da "korunmaya muhtaç çocukların, yaşlıların ve özürli grupların her türlü ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan tesislerin yapımına ve bu tesisler için gerekli insangücünün sağlanmasına ilişkin çalışmalara 1978 yılından itibaren bir program çerçevesinde" başlanacağı (N. 702-9) açıklanmaktadır. Ayrıca, özel ilgiye muhtaç, sakat ve özürli vatandaşları güvenceye ulaştırmak amacıyla yapılan "Meslekî Rehabilitasyon Merkezi" projesinin de, Program dönemi içinde tamamlanarak hizmete sokulması öngörülmektedir (N. 702-10).

Sosyal sigortalar uygulaması için öngörülen "birleştirilmiş tek sosyal güvenlik örgütü" önlemine Program'da sosyal yardım uygulaması içinde yer verilmektedir. Gerçekten, Program'da "Sosyal Hizmetler Sektörü, Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın asli görevleri arasında ağırlık taşıyarak, bu Bakanlıkta örgütlenecektir" (N. 702-8) denilmektedir.

III — Program'ın genel değerlendirmesi.

1978 Yılı Programı'nın öngördüğü sosyal güvenliğe ilişkin gelişme ve önlemler irdelendiğinde, Program'ın temel bazı ilkeleri benimsediği ve sosyal güvenlik uygulamasına bu ilkeler üzerinde yaklaştığı görülmektedir.

Program öncelikle, sosyal güvenliğin hiçbir ayırım gözetilmeksizin herkese sağlanmasını benimsemektedir. Sosyal güvenliğin herkese tanınmasının sağlanmasında ise, bu korumanın yatak yöndeki gelişmeleri hazırlayıcı nitelikte olmasına dikkat edilmiş ve bu yönde, enaz bir düzeyin tutturulması kabul edilmiştir. Diğer yandan, sosyal güvenlik uygulamasının; sosyal güvenliğin yaygınlaşmasında, Program da sayılan kişilerin sosyal güvenliğini sağlamakla sınırlı kalacağını söylemek de, yerinde sayılmayacaktır. Çünkü, burada söz konusu olan, öncelik ve güncellik sorunudur.

Diğer bir deyişle, sosyal güvenlik uygulaması, öncelikle Program'da sayılan ve sosyal güvenliğe kavuşturulmaları güncelleşmiş olan kişilerin sosyal güvenliğinin sağlanmasına çalışacaktır. Bu nedenle, uygulamada sosyal güvenliğe kavuşturulmaları ivedilik kazanan kişilerin tümünün, Program'da yer aldığı konusunda, bir eleştiri yöneltilebilir. Gerçekten Program, ilke olarak, sosyal güvenliğin herkese sağlanmasını benimsemiştir. Ancak Program'ın sosyal güvenlik önlemleri arasında belirli bazı kişi topluluklarına sosyal güvenlik sağlanmasını öngördüğü de, gözden kaçırılmamalıdır.

Diğer yandan, Program'ın öngördüğü sosyal güvenlik önlemlerinin hayata geçirilmesi konusunda, bazen somut çözümleri getirememiş olduğu da görülmektedir. Sözgelimi, "yasal olarak sosyal sigorta kapsamında olduğu halde, sosyal sigorta kuruluşlarına girmeyenler" konusunda "yasal ve idari önlemlerin alınıp, uygulanacağı" belirtilmektedir. Program'ın bu konuda, açık bir çözüm getirmiş olduğu söylenemez. Gerçekten, "kaçak işçilerin durumu", halen sosyal güvenlik uygulamasındaki en büyük sorunlardandır. Söz konusu aksaklığın giderilmesine ilişkin; "daha etkin bir kontrol ve denetim sisteminin kurulması", "sosyal sigortaların sigortalılara sağladığı haklar konusunda, Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Sosyal Sigortalar Kurumu, sendikalar

ve diğer meslekî kuruluşlarla işbirliği yaparak, yaygın bir eğitim ve öğretim düzeninin kurulması", "yasadaki yaptırımların arttırılması" önerilerinin (10) veya diğer düşünülecek bazı önerilerin, Program'da somutlaştırılması gerekirdi.

Program'ın benimsediği diğer bir temel ilke ise, sosyal güvenlik örgütlerinin dağınık görünümünden kurtarılması olmuştur. Bu konuda Program, sosyal sigorta örgütlerinin "Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın çatısı altında birleştirilmesi" ve "sosyal hizmetler sektörünün Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda örgütlenmesi" biçiminde soruna yaklaşmaktadır. Birleştirilmiş tek bir sosyal güvenlik örgütü yaratma çalışmalarına, anılan biçimde başlanabilir. Ancak, bu çalışmaların, salt Bakanlığa bağlamayla sınırlı kalacağı da söylenemez. Çünkü, biçimsel olarak, dağınık sosyal güvenlik kuruluşlarının salt bir bakanlığa bağlanması, birleştirilmiş tek bir sosyal güvenlik örgütü yaratamaz. Yaratsa bile, bu ancak biçimsel olur. Bu konuda, en azından «değişik normların tek bir ulusal standart durumuna getirilmesi» zorunluğu, gözden uzak tutulmamalıdır.

Sonuç.

Gerek sağlanan sosyal güvenlik yardımları ve gerekse bu yardımları sağlayan örgütler açısından dağınık görünümde olan Türk sosyal güvenlik uygulaması, söz konusu görünümü silmek ve sosyal güvenliği yaygınlaştırmak çabası ve arayışı içindedir. 1978 Yılı Programı karşısında sosyal güvenlik uygulamasının, olumlu bir tutum içinde olduğu görülmüştür. 1978 yılının ilk altı ayı için geçerli olan bu olgu, ikinci altı aylık dönemde de sürdürüldüğünde, uygulamada daha büyük gelişmelerin yaratacağı açıktır.

- (1) "1978 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar"ın (RG. 28.2.1978 - No. 16214 Mükerrer) devamı olarak 16.4.1978 gün ve 16261 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.
- (2) Ayrıntılı bilgi için bak. **K. Tunçomağ**, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İstanbul 1975, sh. 30-35.
- (3) Bak. **Z. S. Maruflu**, "Sosyal Güvenliğin Birliği ve Özel Sandıklar", Milliyet 15.6.1976.
- (4) Sözelimi, Y10DH., 15.12.1977 - 2467/7754; 15.12.1977-2204/7776; 6.3.1978 - 1977-4343/1563.
- (5) **S. Turla**, "Ev İşçileri", Cumhuriyet 21.1.1978.

(6) Ortalama bir çözüm olarak, "genelevlerde çalışanların sosyal güvencelerinin sağlanması için Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur'un konuya eğilmesi, ayrıca topluma kazandırılmaları amacıyla rehabilitasyonlarının sağlanması ve korunması için programların hazırlanması" (Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 1977, sh. 218) önerilmektedir.

(7) "... Sosyal Sigortalar yasasının 2. maddesinde, bir hizmet bağına dayanılarak bir veya birkaç işveren emrinde çalışanların sigortalı sayılacağı, işverenlerin, bunları en geç bir ay içinde kuruma bildireceği, Bağ-Kur yasasının 24. maddesinde de, herhangi bir işverene hizmet bağı ile bağlı olmaksızın kendi nam ve hesabına çalışan, meslek kuruluşuna kayıtlı esnaf ve sanatkarlar ile diğer bağımsız çalışanların kendiliğinden (otomatikman) sigortalı sayılacakları belirtilmiş bulunduğu halde, bugün yüzbinlerce insanımızın hâlâ bu yasalardan bucağın bucağı kaçırılması, her güvenceden yoksun bir çalışma sonrası sömürülüp sıkılmış bir limon gibi kenara atılması, gelmiş geçmiş yetkililerin de mehter davulu genişliğinde seyirci kalmaları geleneksel hoşgörümüze bile yakışmamaktadır..." **S. Turla**, "Yasalar ve Tasarular", Cumhuriyet 15.2.1978.

(8) Cumhuriyet 12.6.1978.

(9) Cumhuriyet 5.6.1978.

(10) Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, sh. 93-94.

DERGİMİZİN ESKİ SAYILARINDAN EDİNMEK

İSTEYEN OKURLARIMIZIN DOĞRUDAN DOĞRU YA

DERGİMİZE YAZI, TELEFON YA DA BİZZAT GELE-

REK BAŞVURMALARI RİCA OLUNUR.